

Alcoholvrije initiatieven op Nederlandse gezinscampings voor jongeren onder de zestien

Auteur: I. Verhoef

Colofon

© Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP)

Postbus 9769
3506 GT Utrecht

Goeman Borgesiuslaan 77
3515 ET Utrecht

Oktober 2011

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
1.1 Alcoholgebruik door jongeren.....	3
1.2 Een alcoholvrije omgeving.....	3
1.3 Alcoholgebruik op Nederlandse campings.....	3
1.4 Herhaald onderzoek op Nederlandse gezinscampings.....	4
2. Onderzoekopzet	5
2.1 Doel en selectie	5
2.2 Interviews.....	5
2.3 Observaties	5
2.4 Mysteryshop onderzoek	6
3. Resultaten	7
3.1 Resultaten interviews beheerders en informatiematerialen	7
3.1.1 Campingreglement	7
3.1.2 Alcoholvrije zones.....	8
3.1.3 Handhaving van de regels.....	9
3.1.4 Leeftijdsgrenzen bij de verkoop van alcohol naleven.....	10
3.1.5 Sociale controle	10
3.2 Resultaten observatie onderzoek.....	11
3.2.1 Observaties.....	11
3.3 Resultaten interviews campinggasten.....	12
3.4 Resultaten mystery shopping	12
3.4.1 Aankoop pogingen.....	12
3.4.2 Verbetering naleving leeftijdsgrenzen ten opzichte van 2010.....	13
4. Conclusie	14
4.1 Good practices op Nederlandse gezinscampings	14
4.2 Alcoholbeleid op de camping	14
4.2.1 Camping reglement	14
4.2.2 Zichtbaarheid van het beleid	15
4.3 Aanbevelingen.....	15
Bijlagen	17

1. Inleiding

1.1 Alcoholgebruik door jongeren

Het alcoholgebruik van jongeren onder de zestien in Nederland is erg hoog. Uit onderzoek van het Trimbos-Instituut (Monshouwer et al, 2008) blijkt dat 66% van de jongeren onder de 16 jaar al eens alcohol heeft gedronken. Onder deze groep 16 minners komt het voor dat jongeren binge drinken (het drinken van vijf of meer glazen per gelegenheid wat schadelijk is voor de gezondheid). Van de 12-jarigen heeft 10% in 2009 recent alcohol gedronken. Van die 10% drinkt 47% ten minste één keer per maand vijf of meer glazen per gelegenheid. Van de 14-jarigen heeft 39% in 2009 recent alcohol gedronken. Van die 39% drinkt 60% ten minste één keer per maand vijf of meer glazen per gelegenheid.

Dit is zorgwekkend, want het op jonge leeftijd starten met drinken van alcohol heeft schadelijke gevolgen voor de gezondheid. Alcoholgebruik op te jonge leeftijd kan leiden tot blijvende hersenschade omdat de hersenen nog in ontwikkeling zijn; dit kan leer- of concentratieproblemen tot gevolg hebben (Boelema et al, 2009; Tapert, 2004, White, 2006). Ook wordt de kans op alcoholverslaving vier keer zo groot als kinderen op een jonge leeftijd beginnen met het drinken van alcohol. De leeftijd waarop kinderen beginnen met het drinken van alcohol is een belangrijke voorspeller voor zowel korte als lange termijn gevolgen voor de gezondheid (Grube & Nygaard, 2001; Grant et al, 2006).

1.2 Een alcoholvrije omgeving

Het bevorderen van een alcoholvrije omgeving voor jongeren betekent dat alcohol voor hen moeilijker beschikbaar wordt. Uit wetenschappelijke studies is gebleken dat het beperken van de beschikbaarheid van alcohol in belangrijke mate bijdraagt aan afname van de alcoholconsumptie.

Een afname van de alcoholconsumptie heeft een positief effect op de gezondheid (Babor et al, 2010 en Anderson en Baumberg, 2006). Het project Alcoholvrije Omgeving zoekt naar initiatieven die de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren beperken. Het project richt zich op belangrijke leefomgevingen van jongeren waarin alcohol een rol speelt: school, thuis, sportverenigingen en vakantie. Binnen het project worden goede voorbeelden van alcoholvrije initiatieven opgespoord en gepromoot. Door (media)aandacht uit te laten gaan naar de initiatiefnemers van alcoholvrije initiatieven voor jongeren probeert het project navolging van deze initiatieven te creëren.

1.3 Alcoholgebruik op Nederlandse campings

Het stimuleren van alcoholvrije initiatieven binnen de vakantieomgeving van jongeren is belangrijk. Jongeren drinken vaak meer alcohol op vakantie dan thuis. Vakantie is een time-out situatie voor zowel volwassenen als jongeren. Dat betekent ook dat normale verplichtingen (school en of werk) en 'toezichhouders' zoals docenten, werkgevers en of ouders in een dergelijke situatie in mindere mate

of geen corrigerende dan wel sturende functie hebben. Het is bekend dat riskant gedrag onder jongeren in deze time-out situatie toeneemt (Trimbos- Instituut, 2010; Graaff, 2003).

Jongeren onder de zestien gaan vaak nog met ouders op vakantie of ze bezoeken een gezinscamping met vrienden. Veelal worden er op gezinscampings waar jongeren van alle leeftijden komen discoavonden georganiseerd of is er een jeugdthunk. Vaak wordt hier alcohol geschonken. Hierdoor komen jongeren onder de zestien op vakantie gemakkelijk in aanraking met alcohol. Het management van de camping kan bijdragen aan het verminderen van de alcoholconsumptie van jongeren onder de zestien door een alcoholvrije omgeving voor hen te creëren.

1.4 Herhaald onderzoek op Nederlandse gezinscampings

In de zomer van 2011 is er voor het project Alcoholvrije Omgeving voor de tweede maal onderzoek uitgevoerd onder een aantal gezinscampings in Nederland. Het eerste onderzoek vond plaats in de zomer van 2010. Een aantal gezinscampings dat actief bezig is met hun alcoholbeleid is in 2011 voor de tweede maal bezocht en bestudeerd. Door middel van dit onderzoek probeert STAP inzicht te krijgen in initiatieven op gezinscampings om jongeren onder de zestien tijdens de vakantie een zoveel mogelijk alcoholvrije omgeving te bieden. Goede initiatieven zijn in dit rapport verzameld en beschreven. STAP wil met dit onderzoek deze goede initiatieven onder de aandacht brengen om andere campings te inspireren en te stimuleren om een effectief alcoholbeleid te voeren. Met dit tweede onderzoek in 2011 wil STAP tevens achterhalen of het eerste onderzoek de onderzochte campings heeft gestimuleerd om verbeteringen aan te brengen in het alcoholbeleid of om nieuwe alcoholvrije initiatieven te ontplooiën.

2. Onderzoeksopzet

2.1 Doel en selectie

STAP heeft in de zomer van 2011 een verkennend onderzoek uitgevoerd onder een aantal Nederlandse gezinscampings. Het doel van dit onderzoek is om een beter beeld te krijgen van de initiatieven die gezinscampings ondernemen om jongeren onder de zestien een zo alcoholvrij mogelijke omgeving te bieden. Om een beter beeld te krijgen van de concrete uitwerking van deze initiatieven heeft STAP in 2010 campings gezocht die we kunnen beschouwen als voorlopers op het gebied van effectief alcoholbeleid. Deze gezinscampings zijn in 2011 weer bezocht.

Het onderzoek betreft geen representatieve weergave van alle gezinscampings in Nederland. Er is bewust een kleine, specifieke groep geselecteerd. Dit is gedaan om een goede en uitgebreide beschrijving te kunnen maken van deze campings. Een onderzoeker heeft de beheerder van twaalf grote gezinscampings (telefonisch) geïnterviewd. Vervolgens zijn daaruit de vijf gezinscampings geselecteerd die expliciete aandacht besteden aan een concreet alcoholbeleid voor jongeren. Deze campings zijn zowel in de zomer van 2010 als in 2011 nader onderzocht door middel van observaties, interviews met campinggasten en een mysteryshop onderzoek.

2.2 Interviews

Er zijn twaalf interviews met beheerders van verschillende Nederlandse gezinscampings uitgevoerd. Het doel van de interviews is om geïnformeerd te worden over het alcoholbeleid op de campings. Er is onder andere gevraagd of er een alcoholbeleid wordt gevoerd en wat dit inhoudt, de redenen en motivatie voor dit beleid en de ervaringen ermee. Zie voor de vragenlijst voor campingbeheerders bijlage 1.

2.3 Observaties

De vijf campings zijn geobserveerd door een jonge onderzoeker. De onderzoeker heeft twee dagen op de camping gekampeerd, heeft de gang van zaken geobserveerd en de rol die alcohol speelt op de camping beschreven. De zichtbaarheid van alcohol, het aantal alcoholverkooppunten en de campingactiviteiten zijn bestudeerd. Alle observaties hebben in het weekend plaatsgevonden, omdat alcohol tijdens de weekenddagen veelal een grotere rol speelt. De observatie is slechts een momentopname, maar geeft inzicht in de gang van zaken op de camping. Zie bijlage 2 voor de richtlijnen van het observatieonderzoek.

Ter ondersteuning van de observatie is een aantal campinggasten ondervraagd, tenminste één volwassen en één jonge campinggast (van 15 jaar) per camping. Er is getracht gasten te ondervragen die vaker of een langere periode op de camping verblijven om op deze manier aanvullende informatie over de camping te verkrijgen. Zie bijlage 2 voor de vragenlijst voor campinggasten.

2.4 Mysteryshop onderzoek

Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de concrete uitwerking van het alcoholbeleid op de vijf campings heeft er ook een kleinschalig mysteryshop onderzoek plaatsgevonden. Dit onderzoek is op een ander moment uitgevoerd dan het observatieonderzoek. Twee vijftienjarige jongeren hebben het mysteryshoppen onder begeleiding van een onderzoeker uitgevoerd. Zij zijn geselecteerd op uiterlijke kenmerken van een vijftienjarige. Op de desbetreffende campings hebben de jongeren, afhankelijk van het aantal alcoholverkooppunten, drie tot vijf aankoopogingen van alcohol gedaan. Er zijn aankoopogingen gedaan bij verschillende typen alcoholverkooppunten op de camping zoals een supermarkt, een bar, een restaurant of een snackbar. In totaal zijn er achttien aankoopogingen gedaan op de vijf campings. Een vragenlijst met diverse kenmerken van het verkooppunt en het resultaat van de aankoopoging werd daarna vastgelegd samen met de onderzoeker. Zie bijlage 3 voor de vragenlijst van het mysteryshop onderzoek.

3. Resultaten

3.1 Resultaten interviews beheerders en informatiematerialen

Van twaalf gezinscampings is informatiemateriaal verzameld en zijn de beheerders geïnterviewd over het alcoholbeleid. De twaalf ondervraagde campings beschikken allemaal over één of meerdere verkooppunten van alcohol, sommige zelfs over zes. Alle campings geven aan in meer of mindere mate over de omgang met alcohol op de camping te hebben nagedacht. Verschillende initiatieven en beleidsmaatregelen zijn uit de gesprekken met de campingbeheerders naar voren gekomen. Een aantal campings lijkt behoorlijk serieus met een alcoholbeleid voor jongeren bezig te zijn. Terwijl andere campings geen specifieke regels hanteren of slechts een paar informele maatregelen hebben die overlast moeten beperken. De vijf campings met een duidelijk omschreven alcoholbeleid voor jongeren zijn:

Camping De Krim - Texel

Camping Bakkum - Castricum

Camping Jagerstee - Epe

Camping Riviera - Biddinghuizen

Camping Het Stoetenslagh - Rheezerveen

Hieronder volgt een overzicht van veelbelovende initiatieven die uit de twaalf interviews met campingbeheerders naar voren zijn gekomen.

3.1.1 Campingreglement

Een indicatie van speciale aandacht voor alcoholgebruik is de opname van campingregels omtrent alcohol in het campingreglement. Een aantal campings beschikt over een uitgewerkt alcoholbeleid dat is opgenomen in het campingreglement.

De meest voorkomende regels zijn:

- Het is niet toegestaan om (geluids)overlast te veroorzaken. Na 23.00 uur, of op sommige campings na 24.00 uur, dient de nachtrust in acht te worden genomen.
- Het is niet toegestaan om met alcoholhoudende dranken rond te lopen of ze op het terrein te nuttigen. Alcohol mag alleen genuttigd worden in een horecagelegenheid of bij de standplaats.
- Het nuttigen van alcohol is niet toegestaan op de ontmoetingsplaats voor jongeren of in het jeugdhonk.
- Drugs- en overmatig alcoholgebruik is niet toegestaan en kan verwijdering van het terrein en directe ontbinding van de standplaatsovereenkomst tot gevolg hebben.
- Jongeren zijn verplicht om legitimatie bij zich te hebben.

Voorbeelden van campingregels omtrent het alcoholgebruik zijn te zien in figuur 1 en 2.

Figuur 1: Een fragment uit het reglement van camping Bakkum te Castricum

- Het is verboden alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flessen, blikjes en dergelijke met alcoholhoudende drank bij zich te hebben, behalve op de kampeerplaats en uitsluitend tijdens openingstijden van de horecagelegenheden met bijbehorende terrassen, de winkels op het winkelplein en in de kantine van loods 5.

Figuur 2: Tekst over alcohol op de website van camping Erkemederstrand

Drank

Denk eraan om je ID-kaart of paspoort mee te nemen!!!

Als je alcoholische dranken wilt bestellen bij de horecagelegenheden of de winkel moet je je kunnen identificeren. In de horecagelegenheden (Strandpaviljoen – Recreatiegebouw en bij feestavonden op het strand) is het **niet toegestaan eigen drank** mee te nemen. Verder is het **niet toegestaan** elders op het terrein (m.u.v. je eigen campingplaats) met **flessen of glazen drank** rond te lopen **Het is verboden om drank en etenswaren in de toiletgebouwen te nuttigen.**

De regels over alcohol worden op verschillende manieren overgebracht aan de campinggasten:

- De meeste campings geven de huisregels mee bij aanmelding bij de receptie.
- Soms staan de huisregels op een poster of een flyer die te zien is bij de ingang van de supermarkt of een horecagelegenheid.
- In de campingwinkels, snackbars en cafés zijn stickers of vlaggetjes met aanduidingen van leeftijdsgrenzen te zien.
- Een persoonlijke benadering wordt ook wel gebruikt: een medewerker van de camping bezoekt jongeren op de standplek, maakt persoonlijk met hen kennis en licht onder andere het alcoholbeleid toe.
- De regels staan soms op de website.
- Een alcohol boodschap die verschijnt op een beeldscherm in de receptie.

3.1.2 Alcoholvrije zones

Sommige campings hebben speciale alcoholvrije plekken voor jongeren ingericht:

- *Alcoholvrije hangplekken*

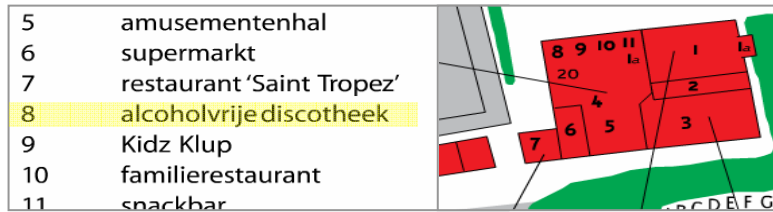
Eén camping heeft alcoholvrije hangplekken voor jongeren. Binnen deze gebieden mag er geen alcohol worden geconsumeerd. Door middel van borden worden de zones aangeduid. De gast die de regel overtreedt, krijgt een waarschuwing en wordt bij de tweede waarschuwing verzocht de camping te verlaten (ook de ouders als het een kind betreft).

- *Alcoholvrije disco*

Recreatiepark Rivièra Parc in Biddinghuizen heeft een alcoholvrije disco (zie figuur 3). De disco is toegankelijk vanaf 12 jaar op vertoon van een discopasje. De campingbeheerder geeft aan: *“Ik vind deze oplossing niet meer dat logisch aangezien het merendeel van de jongeren op de*

camping onder de 18 is.” Deze camping laat zien dat er discoavonden kunnen worden georganiseerd zonder dat er alcohol aanwezig is.

Figuur 3: Een gedeelte van de plattegrond van camping Rivière Parc te Biddinghuizen



3.1.3 Handhaving van de regels

Campings hebben verschillende manieren om de regels omtrent het alcoholgebruik te handhaven.

- *Nachtwacht of surveillance*

Veel campingbeheerders geven aan zelf overdag toezicht te houden; 's nachts surveilleert vaak een toezichthouder. Er wordt ingegrepen als zaken niet volgens de regels gaan. Deze surveillance let er vooral op dat er geen (geluids)overlast door jongeren wordt veroorzaakt. Dit gaat vaak hand in hand met dronkenschap. Wanneer overlast wordt aangepakt, wordt indirect ook gezegd dat dronkenschap niet getolereerd wordt. De toezichthouder spreekt de jongeren aan op hun gedrag en kan in het uiterste geval de jongere van de camping verwijderen.

- *Gele en rode kaarten*

De camping reikt bij binnenkomst een zogenaamde 'gele kaart' uit (zie figuur 4). Hierop staan de belangrijkste regels voor jongeren op de camping kort uitgelegd. Een medewerker van de camping bezoekt de jongeren heel bewust persoonlijk op hun standplek. Voor de jongeren is dit een teken dat de camping goed overzicht houdt. Voor de camping is dit een manier om de jongeren beter in te kunnen schatten en ze nog eens te herinneren aan de regels en om een goed overzicht te houden waar op de camping welke jongeren kamperen. Ook probeert de camping overlast te beperken door een persoonlijke verstandhouding met de jongeren te creëren.

Figuur 4: Fragmenten van de 'gele kaart' van camping De Krim te Texel



...

- Alcohol gebruiken anders dan op een terras of bij de accommodatie.
- Overlast bezorgen aan anderen op welke manier dan ook.

De huidige maatschappij tolereert géén overtredingen of gedogen. Ook De Krim gaat uit van "Zero Tolerance". Aanwijzingen van Krimmedewerkers dienen terstond te worden opgevolgd.

Als zekerheidsstelling kan bij aankomst of tijdens het verblijf een waarborg gevraagd worden afhankelijk van de groeps grootte.

Bij overtreding van de regels, zal vertrek van het terrein van De Krim gevorderd kunnen worden, zonder terugbetaling van borg en/of betaalde huur.

3.1.4 Leeftijdsgrenzen bij de verkoop van alcohol naleven

Campings hanteren verschillende initiatieven om leeftijdsgrenzen bij alcoholverkoop goed na te leven:

- *Een persoonlijke campingpas*

De pas wordt verstrekt aan jongeren en draagt een foto en geboortedatum. Camping Jagerstee in Epe heeft dit systematisch doorgevoerd. Alle jongeren op de camping beschikken over een pas die ze altijd bij zich moeten hebben. Aan de hand van deze pas kan ten allen tijde worden gecontroleerd op leeftijd.

- *Gescheiden discoavonden*

Door jongeren van verschillende leeftijden op verschillende avonden of tijden te laten feesten, is het gemakkelijker om de leeftijdsgrenzen voor alcoholverstrekking in acht te nemen. Alleen bij de 16 + discoavonden wordt alcohol geschonken. Op deze manier worden jongeren onder de 16 ook niet geconfronteerd met alcoholgebruik.

- *Polsbandjes*

Op sommige campings worden tijdens feesten polsbandjes uitgereikt (zie figuur 5); jongeren boven de 16 krijgen bij binnenkomst een andere kleur polsbandje dan jongeren onder de 16.

Figuur 5: Polsbandjes die op feesten gebruikt worden



3.1.5 Sociale controle

Gezinscampings beschikken vaak over een apart jongerenveld voor alleen reizende jongeren om overlast te voorkomen. Andere gezinscampings weigeren alleen reizende jongeren. Een aantal campings gaat nog weer anders met deze groep om. Zij concluderen dat een jongerenveld jongeren juist aanmoedigt tot alcoholconsumptie en overlast, doordat alle jongeren bij elkaar geplaatst worden. Camping De Krim deelt deze visie. Door jongeren juist tussen de 'reguliere' gasten te plaatsen werkt de sociale controle op de camping als middel om alcoholconsumptie en overlast te beperken. Campinggasten houden op deze manier toezicht op elkaar.

Niet alle ouders nemen de verantwoordelijkheid voor het alcoholgebruik van hun kinderen. Een aantal campinghouders geeft aan dat ouders het alcoholgebruik van hun kinderen tijdens vakantie juist aanmoedigen. Veel ouders drinken zelf ook regelmatig alcohol omdat het vakantie is. De regels voor

hun kinderen zijn om die reden ook wat minder streng. Kinderen onder de 16 jaar krijgen ook wel eens alcohol van de ouders bij de tent of bij het restaurant.

De parkbeheerder van camping de Krim zegt dat je als camping een opvoedkundige verantwoordelijkheid naar de jongeren op de camping hebt en geeft aan: *“Ik spreek ouders soms aan als ik zie dat ze alcohol kopen voor hun kind dat nog onder de 16 is.”* Sommige beheerders weten juist niet hoe ze ouders moeten aanspreken als ze bijvoorbeeld een biertje in het restaurant kopen voor hun 14-jarige zoon, wat feitelijk verboden is. De ouders zijn hier ook niet altijd van gediend. Er is ook een camping die klachten krijgt van ouders omdat ze een te streng alcoholbeleid voeren.

3.2 Resultaten observatie onderzoek

3.2.1 Observaties

Uit de observaties op de vijf campings waar het meeste alcoholbeleid gevoerd wordt, lijkt dit beleid voor jongeren ook daadwerkelijk zijn vruchten af te werpen. In figuur 6 is een overzicht te zien van de alcoholgerelateerde situaties die op campings kunnen voorkomen, zoals dronkenschap en overlast. Ook staat in deze figuur welke maatregelen om dit te beperken door de camping worden uitgevoerd.

Figuur 6: Observaties op de vijf gezinscampings met goed uitgewerkt alcoholbeleid

	Ja, wel geobserveerd	Nee, niet geobserveerd
Overlast door jongeren		+++++
Alcoholgebruik door volwassenen	+++++	
Alcoholgebruik door jongeren boven de 16	+++++	
Alcoholgebruik door jongeren onder de 16	++	+++
Alcoholgebruik op het terrein		+++++
Dronken volwassenen	+++	++
Controle ID	++++	+
Regels vertellen bij aanmelding	+	++++
Stickers geen alcohol onder de 16	+++++	

Er is op geen enkele camping overlast door jongeren geconstateerd. Op twee van de vijf campings zijn wel enkele jongeren onder de 16 jaar met alcoholhoudende consumpties geobserveerd. Dit was bij de tent en bij het restaurant. Er zijn nergens dronken jongeren jonger dan 16 jaar geobserveerd.

Alcoholgebruik onder jongeren onder de zestien op campings is dus niet helemaal uitgesloten. Via ouders of oudere jongeren kunnen kinderen aan alcohol komen. De controle op alcoholverkoop door naar de ID te vragen lijkt echter goed geregeld afgaande op de gesprekken met de campingbeheerders en de observaties. Op vier van de vijf campings wordt actief naar het ID gevraagd. Ook zijn er op alle campings stickers te vinden met de boodschap ‘geen 16, geen alcohol’.

Uit de observaties komt het algemene beeld naar voren dat volwassenen wel vaak alcohol drinken op campings. Ook drinken ze niet weinig, want op drie van de vijf campings worden ook dronken volwassenen geobserveerd. Alcohol lijkt een volledig ingeburgerd genotmiddel op de gemiddelde Nederlandse gezinscamping. De consumptie vindt plaats bij de horecagelegenheden en bij de standplaats en niet op het terrein zelf.

3.3 Resultaten interviews campinggasten

Ouderen en jongeren hebben het idee dat alcoholconsumptie door jongeren op de camping goed in de gaten wordt gehouden. Gasten van de verschillende campings geven over het algemeen aan dat het alcoholgebruik onder jongeren redelijk goed onder controle wordt gehouden en dat er goed op leeftijd wordt gecontroleerd bij de aankoop van alcohol. Tijdens de observaties werd er geen overlast door jongeren geconstateerd op de onderzochte campings. Uit de interviews met volwassen en jonge campinggasten blijkt ook dat er van overlast door jongeren geen sprake is. Echter moeten we in ogenschouw nemen dat deze observaties momentopnamen in één weekend in een heel zomerseizoen zijn; er kan dus wel op andere momenten overlast plaats hebben gevonden. Het resultaat van de observaties is wel een indicatie dat het gevoerde alcoholbeleid op deze campings mogelijk de overlast door jongeren heeft beperkt.

Wel blijkt uit de interviews dat op drie van de vijf campings het alcoholbeleid niet echt bekend is onder de gasten en dat jongeren wel aan alcohol zouden kunnen komen als ze dat zouden willen. Er worden op die campings ook wel jongeren gezien met alcohol. Wat opvalt is dat er maar één camping is die bij aanmelding wijst op de campingregels. De meeste bezoekers zijn niet op de hoogte van de exacte campingregels met betrekking tot alcohol.

De nadruk op controle en aandacht voor het onderwerp lijkt op twee campings bij de campinggasten het gevoel te wekken dat er erg goed wordt toegezien op alcoholgebruik onder jongeren. Jongeren lijken hierdoor te worden beïnvloed en gedragen zich overwegend zoals van hen gevraagd wordt. Dit gedrag lijkt op zijn beurt weer het beeld te versterken dat er een goede controle op alcoholgebruik plaatsvindt. Het uitdragen van de boodschap dat je als camping aandacht besteed aan alcoholbeleid, lijkt dus invloed te hebben op jongeren om zich ook te gedragen zoals van hen verwacht wordt.

3.4 Resultaten mystery shopping

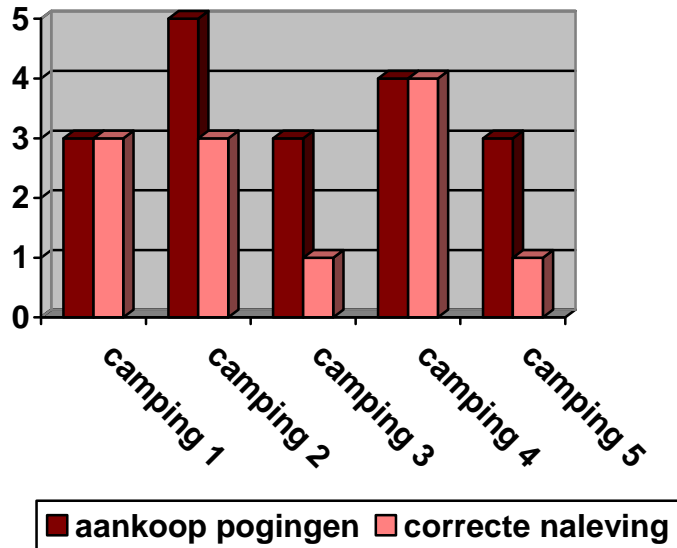
3.4.1 Aankooppogingen

Voor het mysteryshop onderzoek zijn twee vijftienjarige jongeren ingezet om de naleving van leeftijdsgrenzen bij alcoholverkooppunten te testen. Gezien de bijzondere aandacht van de campings voor alcoholbeleid en de expliciete bevestiging dat er zeer nauwkeurig op leeftijd wordt gecontroleerd, werd verwacht dat er een goede naleving van leeftijdsgrenzen zou zijn. Bovendien zijn dezelfde campings een jaar eerder ook bezocht, waarvan we een stimulerende werking op de controle verwachten.

Twee campings is het 100% gelukt om de naleving van de leeftijdsgrenzen voor het verkopen van alcohol. Dat waren camping Bakkum te Castricum en recreatieoord de Jagerstee te Epe. Op de drie

andere bezochte campings hebben er steeds twee geslaagde aankopen van alcohol plaatsgevonden. Het blijkt voor jongeren onder de zestien niet onmogelijk om alcohol te kopen op één van deze drie campings. In totaal werd in twaalf van de achttien aankoopogingen juist gehandeld en konden de jongeren geen alcohol kopen (zie figuur 7).

Figuur 7: Resultaten van het mysteryshop onderzoek naar naleving van leeftijdsgrenzen.



3.4.2 Verbetering naleving leeftijdsgrenzen ten opzichte van 2010

In 2010 waren negen van de negentien aankoopogingen goed gegaan en kregen de 15-jarigen geen alcohol mee. In 2011 is op dezelfde campings een verbetering te zien en kregen de jongeren bij twaalf van de achttien aankoopogingen geen alcohol mee. Op twee van de vijf campings was het kopen van alcohol door 15-jarigen niet mogelijk. Dat was in 2010 op één camping het geval.

4. Conclusie

4.1 Good practices op Nederlandse gezinscampings

Uit de gesprekken met de campingbeheerders blijkt dat het alcoholbeleid niet veel veranderd is ten opzichte van vorig jaar maar dat de controle op de regels lijkt te zijn verbeterd. Dit blijkt uit de interviews met beheerders: zij zeggen bewust aandacht te schenken aan het alcoholbeleid, mede als reactie op het eerder uitgevoerde onderzoek in 2010. De vijf geselecteerde campings zeggen veel aandacht te besteden aan hun alcoholbeleid en zich actief in te zetten om alcoholconsumptie onder de 16 te beperken. De resultaten van het mystery shoppen lijken dit te bevestigen: het aantal mislukte aankoop pogingen van alcohol door jongeren onder de 16 is licht gestegen. In 2010 mislukten tien van de negentien pogingen, in 2011 waren dat er twaalf van de achttien. Echter is het aantal uitgevoerde aankoop pogingen te klein om conclusies te trekken over het de naleving van de wet op campings als het gaat om verstrekking van alcohol aan minderjarigen.

De alcoholvrije initiatieven uit 2010 zijn voortgezet in 2011. Er zijn geen nieuwe initiatieven bijgekomen. Gezinscampings die een concreet alcoholbeleid willen gaan voeren kunnen een voorbeeld nemen aan de initiatieven die genoemd zijn in dit rapport.

De observaties op de vijf campings geven aan dat er wel gedronken wordt door jongeren onder de 16 jaar, maar niet overmatig. Zowel jongere als volwassen campinggasten gaan er vanuit dat er goed wordt gecontroleerd op leeftijdsgrenzen op de camping. Het blijkt toch dat het op drie van de vijf bestudeerde campings niet onmogelijk is voor jongeren onder de 16 om alcohol te kopen. Op deze drie campings wordt alcoholconsumptie door jongeren onder de 16 jaar gesignaleerd. Deze alcohol krijgen ze van hun ouders of van jongeren boven de 16 jaar, of ze kopen het dus zelf: in totaal slaagde eenderde van de jongeren onder de 16 er in om alcohol te kopen op de onderzochte campings. De naleving van de wet wat betreft de leeftijdsgrenzen kan dan ook op deze campings nog verbeterd worden.

4.2 Alcoholbeleid op de camping

De beschreven initiatieven vormen een basis voor een concreet alcoholbeleid voor gezinscampings. Het ontwerpen van een passend alcoholbeleid zal voor elke camping anders zijn, omdat elke camping ook een andere bezoekersgroep kent. De basiskenmerken voor een goed alcoholbeleid blijven echter in essentie hetzelfde. De focus moet liggen op het beperken van de beschikbaarheid van alcohol onder jongeren.

4.2.1 Camping reglement

Een concreet alcoholbeleid werkt het beste wanneer het een integraal onderdeel is van het camping reglement en bij aanmelding wordt uitgereikt. In het reglement staat dat alcoholgebruik onder de 16 niet getolereerd wordt en hier strikt op wordt toegezien. Dit kan als volgt worden uitgewerkt in de praktijk:

- Alcohol maakt geen deel uit van activiteiten die zijn georganiseerd door de camping waar ook jongeren onder de 16 aan deel kunnen nemen. Ook bij campingdisco's is dit de beste oplossing. Oplossingen als ID controle of polsbandjes bij feesten zijn vaak niet waterdicht. Wat wel werkt zijn alcoholvrije discoavonden of gescheiden discoavonden voor 16-plussers en 16-minners.
- Om gemakkelijk controle te houden op de alcoholconsumptie door jongeren is de beste oplossing om alle alcoholconsumptie te verbieden op plekken buiten de eigen standplek of terrassen.
- Er is een strikte controle van de leeftijdsgrenzen bij alcoholverkooppunten. Het personeel moet herhaaldelijk goed geïnstrueerd worden om bij twijfel (en onder de 20 altijd) naar ID te vragen. Er is een training beschikbaar voor personeel. De gemeente moet de alcoholverkooppunten regelmatig controleren.

4.2.2 Zichtbaarheid van het beleid

De zichtbaarheid van het beleid is minstens zo belangrijk als de inhoud en de naleving van het beleid. Door op verschillende manieren duidelijk te maken dat de camping een strikt beleid heeft zullen mensen minder snel proberen deze regels te overtreden. Deze zichtbaarheid wordt vergroot door de campinggasten het reglement op papier aan te reiken en het alcoholbeleid nog eens mondeling toe te lichten. Ook kunnen stickers met leeftijds aanduidingen in de supermarkt en het restaurant en controles door de gemeente de zichtbaarheid van het beleid vergroten.

4.3 Aanbevelingen

Dit onderzoek heeft zich specifiek gericht op een kleine groep voorlopers van gezinscampings wat betreft het alcoholbeleid voor jonge bezoekers. Het onderzoek biedt inzicht in een aantal goede initiatieven op het gebied van alcoholbeleid en de uitwerking van deze initiatieven. Voor landelijk inzicht in het alcoholbeleid op gezinscampings is een onderzoek nodig onder een representatieve steekproef van gezinscampings in Nederland. Zo'n onderzoek kan uitwijzen hoeveel campings initiatieven ondernemen op het gebied van alcoholbeleid of wat de landelijke cijfers zijn op het gebied van naleving van leeftijdsgrenzen op Nederlandse gezinscampings.

Naar aanleiding van dit onderzoek worden campinghouders op de hoogte gebracht van de mogelijkheden om een concreet alcoholbeleid voor jongeren in te voeren dan wel het bestaande beleid aan te scherpen. Uit de resultaten komen een aantal alcoholvrije initiatieven naar voren die onder de aandacht van andere gezinscampings gebracht worden. Ook krijgen campinghouders instructies over het invoeren en handhaven van een alcoholreglement, het communiceren daarover naar de gasten en het brieven van het personeel over de verkoop van alcohol aan jongeren.

Referenties

Anderson, P., Baumberg, B., 2006. Alcohol in Europe - a public health perspective. Institute of Alcohol Studies, London.

Trimbos-instituut Utrecht (2010). *Kinderen alleen op vakantie? Hoe zit het dan met alcohol? Roken? Seks?* Geraadpleegd op 23 augustus 2010, <http://www.trimbos.nl/nieuws/persberichten/2010/start-alcoholzomercampagne>

Graaff, Donatien de (2003), *Zomercampagne 2002 'Ben jij sterker dan drank?' – Evaluatie van de 'peer'- benadering*, ResCon, Research & Consultancy, Haarlem.

Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorsselaer, S. van, Smit, E., Gorter, A. Vollebergh, W. (2008) *Jeugd en riskant gedrag*, Trimbos Instituut.

Boelema, S., Ter Bogt, T., van den Eijnden, R., & Verdurmen, J. (2009). *Fysieke, functionele en gedragsmatige effecten van alcoholgebruik op de ontwikkeling van 16-18 jarigen*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Tapert, S.F., Caldwell, L., & Burke, C. (2004). Alcohol and the adolescent brain: Human studies. *Alcohol Research and Health*, 28, 205–212.

White, A.M. (2006) Rethinking underage drinking. What does science have to say about it? Geraadpleegd op 26 juli 2010, www.science-says.com.

Grube, J. W., & Nygaard, P. (2001). Adolescent drinking and alcohol policy. *Contemporary Drug Problems*, 28(1), 87-131.

Grant, J.D., Scherrer, J.F., Lynskey, M.T., Lyons, M.J., Eisen, S.A., Tsuang, M.T., True, W.R. & Bucholz, K.K. (2006). Adolescent alcohol use is a risk factor for adult alcohol and drug dependence: evidence from a twin design. *Psychological Medicine*, 36, 109-118.

Babor, T. et al (2010). *Alcohol: No Ordinary Commodity. Research and Public Policy*. 2nd edn. Oxford: Oxford University Press.

Bijlagen

1. **Vragenlijst campingbeheerders.....**
2. **Richtlijnen observatie onderzoek en vragenlijst campinggasten.....**
3. **Protocol mysteryshop onderzoek.....**

Bijlage 1. Vragenlijst campingbeheerders

Algemene informatie

- Hoeveel standplaatsen telt uw camping?
Seizoensstandplaatsen:
Toeristische standplaatsen:
- Hoeveel gasten bezoeken gemiddeld uw camping in het hoogseizoen? ()
 - Wat is de gemiddelde leeftijd van uw gasten?
 - Welke doelgroep treft u op uw camping vooral aan?
 - Alleenstaanden, Groepen jongeren, Stellen, Gezinnen met kinderen, 65 +
 - Kunt u ongeveer aangeven hoeveel procent van deze gasten tussen de 16 en 17 zijn?
 - Kunt u ongeveer aangeven hoeveel procent van deze gasten jongeren tussen de 12 en 16 zijn?
- Is er op de camping een Campingwinkel, Bar, Restaurant, Discotheek
- Zijn er in de directe omgeving van de camping bars en/of discotheeken?
 - Zo ja, op hoeveel kilometer:

Alcohol

- Verkoopt u op uw camping alcoholhoudende drank?
 - Op welke plekken verkoopt u alcoholhoudende drank?
 - in de campingwinkel, in het restaurant, in de bar, in de discotheek?
 - Wat zijn de openingstijden van deze faciliteiten?
 - Verkoopt u op de camping kratten bier?
 - Waar kopen volgens u de gasten over het algemeen hun alcohol?
 - Op de camping, bij een supermarkt in de directe omgeving, nemen ze mee van huis?
- Is het wel eens voorgekomen dat jongeren onder de 16 alcohol verkocht krijgen op de camping?
- Heeft u concrete afspraken met uw personeel om de verkoop van alcohol aan jongeren onder de 16 jaar te voorkomen?
 - Welke zijn dat?
 - Ontvangt uw personeel een training in het verstrekken van alcohol?
- Wat doet de camping concreet om drinken onder de 16 te voorkomen?
 - Is er iemand die specifiek toeziet/ surveilleert op alcoholgebruik van jongeren of dronken jongeren op de camping?
- Heeft u wel eens te maken gehad met een controle op de verstrekking van alcoholische dranken aan jongeren door de gemeente of door de Voedsel en Warenautoriteit?
- Heeft de gemeente een beleid op dit gebied? (hebben ze hierover wel eens contact opgenomen?)

Jongeren op de camping

Vraag 18 betreft alleen campings met een apart kampeerterrein voor jongeren.

- Is er op camping een apart jongerenveld?
- Gelden er specifieke regels op het jongerenveld?
 - Welke zijn dit?
Waarin verschillen deze regels met de algemene huisregels?
- Zijn er speciale activiteiten voor jongeren op uw camping?
 - Zo ja, welke? Kunt een paar voorbeelden geven?
 - Is er bij deze activiteiten alcohol te verkrijgen?
 - Hoe wordt het toezicht op leeftijdsgrenzen gehandhaafd tijdens dit soort activiteiten?

- Worden er wel eens jongeren betrapt op het meesmokkelen van alcohol naar dit soort activiteiten?

Het komt regelmatig voor dat jongeren, maar ook ouderen, veel alcohol drinken wanneer zij op vakantie zijn. Kunt u aangeven hoe vaak u:

- Jongeren onder de 16 op de camping aantreft die aangeschoten of dronken zijn?
- Jongeren tussen 16 en 18 op de camping aantreft die aangeschoten of dronken zijn?
- Volwassenen aantreft op de camping die aangeschoten of dronken zijn?
- Vindt u dat de camping medeverantwoordelijk is om alcoholconsumptie van jongeren onder de 16 te voorkomen?
- Zien ouders volgens u in voldoende mate toe op het alcoholgebruik van jongeren op de camping?
- Welke maatregelen worden er genomen door de camping wanneer jongeren onder de 16 aangeschoten of dronken zijn?

Alcoholbeleid

- Is het wel eens gebeurd, dat u weet, dat een jongere onder de 16 toch alcohol kon kopen op uw camping?
- Is er een alcoholbeleid opgenomen in het reglement van de camping?
 - Zo ja, wat is de kern van dit beleid?
 - Zo nee, waarom niet?
- Is het reglement zichtbaar voor de campinggasten?
 - Krijgen de gasten het reglement uitgereikt?
 - Zou STAP hiervan een exemplaar mogen? (ook jongerenbeleid)
- Heeft u interesse in verdere ondersteuning vanuit STAP voor alcoholvrije initiatieven?

Bijlage 2 Richtlijnen observatie onderzoek en vragenlijst campinggasten

Observatie onderzoek camping ... te ...

Datum: 13 op 14 aug 2011

Naam: ...

Probeer in een verslag een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van de sfeer, situatie en omgang met alcohol op de camping.

Alle vragen hebben betrekking op de situatie, activiteiten en aanwezige gasten tijdens jouw verblijf op de camping. Het kan voorkomen dat je op sommige vragen hierdoor geen antwoord kan geven, maar probeer wel op zoek te gaan naar een zo volledig mogelijke impressie van de camping.

Benoem in je observatie verslag de volgende punten:

- **Bekijk bij of voor aankomst het reglement van de camping, worden er regels m.b.t. alcohol genoemd?**
 - o Wordt er iets over alcoholbeleid op de camping gezegd bij aankomst? (evt naar vragen)
- **Observeer tijdens je verblijf de campingspecifieke regels en naleving m.b.t. alcoholbeleid.**
- **Zijn er veel jongeren tussen de 12 - 16 te zien op de camping?**
Geef een schatting van het percentage of aantal
- **Zij er veel jongeren tussen de 16 - 18 te zien op de camping?**
Geef een schatting van het percentage of aantal
- **Op hoeveel en welke plekken op de camping wordt er alcohol verkocht? (winkel, restaurant, etc.)**
 - o Is er bij deze punten enige aanduiding zichtbaar die leeftijdsgrenzen voor alcoholverkoop meedeelt?
 - o Wordt er gepromoot met prijsacties voor alcoholische dranken?
- **Kun je een duidelijke 'jeugd cultuur' herkennen op de camping?**
 - o Zijn er hangplekken op de camping?
 - o Is er een apart jongerenveld op de camping?
 - Hoe is de sfeer op dit veld?
 - Speelt alcohol hier een prominente rol?
 - o Is er een jeugdhonk?
 - o Is er een uitgebreid (animatie) programma voor de jeugd?
- **Is alcohol een in het oog springend onderwerp op de camping?**
(probeer een algemeen beeld te vormen)
 - o Zie je veel alcohol (in de winkel, bar, disco, op standplaatsen, drinkende mensen)
 - o Zie je veel volwassenen die alcohol drinken op de camping?
- **Worden er ('s avonds) activiteiten voor de jeugd georganiseerd waar alcohol bij wordt geschonken?**
Bij de activiteiten in loods 5 wordt wel alcohol geschonken.
 - o Zijn deze activiteiten ook voor 16-?
 - o Wordt er zichtbaar op leeftijd gecontroleerd?
 - Hoe wordt dit gedaan?
 - Gebeurt dit structureel?

- **Zijn er jongeren te zien die alcohol consumeren?**
 - o Komt dit vooral voor tijdens campingactiviteiten of in de campingbar/restaurant of juist buiten georganiseerde activiteiten? (Op hangplekken of jongerenveld?)
 - o Geef een schatting van de leeftijd van de jongeren die alcohol drinken (ook onder 16?)
 - o Zie je jongeren met buiten de camping gekochte alcohol lopen?
- **Gaan er veel jongeren 's avonds van de camping af om uit te gaan?**
 - o Zijn er in de nabije omgeving veel kroegen of discotheken te vinden?
- **Zorgt alcoholconsumptie onder jongeren voor problemen of overlast?**
 - o In wat voor soort problemen of overlast uit zich dit? (bijv. luide jongeren of vernieling)
 - o Wordt hier tegen opgetreden door de camping? Op welke manier?
 - o Wordt er overdag en 's nachts gesurveilleerd op de camping?
 - o Zijn er jongeren (of volwassenen) die volledig dronken zijn te zien op de camping?
 - o Hoe reageren andere campinggasten op alcoholgebruik of overlast van jongeren?

Ondervraging campinggasten op camping ... te ...

Datum: 13 op 14 aug 2011

Naam: ...

Als onderdeel van het camping onderzoek kies je twee personen uit om een aantal vragen te stellen. Benader een jongere die op de camping verblijft (bij voorkeur 15 jaar) om hem/haar te vragen naar ervaringen en observaties omtrent alcoholgebruik op de camping. Een volwassen campinggast (bij voorkeur van een vaste standplaats) kan inzicht geven in de ervaringen en observaties van volwassenen op het alcoholgebruik van jongeren.

Vragen aan jongere (14-17 jaar)

- **Wat zijn de observaties en ervaringen van hem of haar over alcoholgebruik onder jongeren op de camping. Vraag:**
 - o Zie je veel jongeren op deze camping alcohol drinken?
 - o Drinken jongeren onder de 16 ook alcohol?
Is onbekend.
 - Zo ja, hoe komen zij aan die alcohol? (ouders, oudere jongeren, zelf kopen)
 - o Let de camping streng op jongeren die alcohol drinken?
 - o Weet je of er regels op deze camping zijn m.b.t. alcoholgebruik? Welke zijn dit?
 - o Denk je dat jongeren hierdoor minder alcohol drinken of hebben de regels geen effect?
- **Weet je, of denk je dat het mogelijk is om alcohol te kopen onder de 16 op deze camping?**
 - o Heb je wel eens gezien dat de camping jongeren controleert op leeftijd of ID?
- **Gaan jongeren vaak naar kroegen/ disco's/ supermarkten in de buurt om alcohol te kopen?**

Vragen aan volwassene (vaste campinggast)

- **Kunt u iets over het alcoholgebruik van jongeren op deze camping vertellen?**
 - o Wordt er alcohol gedronken tijdens camping activiteiten of op hangplekken door jongeren?
 - o Is er wel eens overlast door jongeren die alcohol hebben gedronken?
- **Is het, denkt u, gemakkelijk voor jongeren onder de 16 om op de camping aan alcohol te komen?**
- **Neemt de camping volgens u haar verantwoordelijkheid om te voorkomen dat jongeren onder de 16 aan alcohol kunnen komen?**
 - o Weet u of er specifieke regels gelden op de camping omtrent alcoholconsumptie?
 - o Voert de camping, wat u betreft, in voldoende mate een alcoholbeleid?

Bijlage 3. Protocol mysteryshop onderzoek

Leuk dat je wilt meewerken aan een onderzoek van STAP. Het gaat om een onderzoek waarbij jullie gaan testen of campings zich bij alcoholverkoop houden aan de wettelijke leeftijdsgrenzen. Hiervoor ga je proberen alcohol te kopen, maar tijdens het onderzoek wordt in geen geval werkelijk alcohol geconsumeerd. In dit protocol staat een aantal zaken waarmee je rekening moet houden tijdens het mysteryshoppen. Lees deze van te voren goed door, zodat je weet waar je op moet letten. Veel succes!

Afspraken

De campings waar je heen gaat zijn verspreid door heel Nederland. We gaan deze campings per auto in twee dagen bezoeken. Deze dagen worden gepland in overleg. We zullen rond 9.00 uur vertrekken en zullen rond 20.00 uur thuis zijn. Je wordt in de ochtend met de auto thuis opgehaald en in de avond thuis afgezet. Onkosten zoals eten en drinken worden vergoed. De vergoeding is 50 euro per dag. Na het onderzoek wordt er een verslag gemaakt van de resultaten. Als je wilt, kun je dan een exemplaar aanvragen bij de onderzoeksleider.

BELANGRIJK: Je moet in elk geval je ID en je portemonnee meenemen!

Kledingvoorschriften

Het is de bedoeling dat je zoveel mogelijk 'normale' en neutrale kleding draagt. Denk aan een spijkerbroek (zonder scheuren of opvallende prints) met een shirt. Voor meisjes geldt: een neutrale make-up (geen felle kleuren en niet te veel). Bij warm weer is een rok (niet te kort) of een korte broek toegestaan. Draag geen topjes die laag zijn uitgesneden of waarbij je een blote buik of rug ziet. Voor jongens geldt: alleen een korte broek met warm weer. Bij schoeisel kun je denken aan gympjes of slippers. Denk eraan: je gaat naar een camping, dus hier mag je je naar kleden.

Checklist

Let bij het onderzoek zo goed mogelijk op de volgende punten. Na het bezoek aan de bar of winkel zal de onderzoeksleider hiernaar vragen. Deze vragen moet je na het mysteryshoppen kunnen beantwoorden dus leer ze van te voren uit je hoofd.

Naam verkooppunt	_____
Straat	_____
Plaats	_____
Dag bezoek	_____
Tijdstip bezoek	_____
Nummer bezoek jongere	_____
Soort verkooppunt	_____
Vragen portier naar leeftijd en of ID	Ja / Nee
Welke alcohol besteld/gekocht	_____
Aantal kassa's totaal	_____
Aantal kassa's open	_____
Aantal verkopers (ook in bar)	_____
Stickers 'geen alcohol onder 16' aanwezig?	Ja / Nee
Aantal mensen voor in de rij	_____
Aantal mensen achter in de rij	_____
Geslacht verkoper	Man / Vrouw
Leeftijd verkoper	_____
Vroeg verkoper naar leeftijd	Ja / Nee
Vroeg verkoper naar ID	Ja / Nee
Aankoop?	Ja / Nee
Eventueel aankoopbedrag	_____
Opmerkingen	_____ _____

Tijdens het onderzoek

We gaan naar verschillende verkooppunten, zoals een bar, een terras, een winkel en een supermarkt. Aangekomen bij het verkooppunt ga je naar binnen, de onderzoeker wacht op kleine afstand van het verkooppunt, zodat hij niet gezien kan worden maar wel kan ingrijpen als het nodig is.

Winkels en supermarkt

Daar gaan jullie om de beurt proberen alcohol te kopen, een flesje of blikje bier en een zak chips. Wanneer de verkoper bij de kassa vraagt om je leeftijd, dan zeg je dat je 16 bent (dat zou normaal gesproken een 15-jarige ook altijd proberen). Wanneer naar je geboortedatum wordt gevraagd dan lieg je hierover, en geef je je eigen geboortedatum met een jaar verschil (dus je trekt een jaar van je geboortjaar af). Wanneer hij of zij vraagt naar je ID, dan geef je die. Als het goed is, weigert de verkoper de alcohol te verkopen. Dan koop je alleen de zak chips. Wanneer er niet wordt gevraagd naar je leeftijd en/of je ID, dan zeg je dat je je portemonnee vergeten bent, of alleen genoeg hebt voor de zak chips. Je verzint dus een smoes en gaat zonder de alcohol de winkel uit.

Bar en terras

De aankoop van drankjes gebeurt samen. Het meisje gaat zitten aan de bar of op het terras en de jongen probeert twee drankjes te bestellen (bier, wijn). Wanneer er niet gevraagd wordt naar leeftijd en/of ID, betaal dan VOORAF de drankjes. Als je geen alcohol mag kopen, dan vertrek je weer. Mocht de verkoper je wel alcohol verkopen, zoek dan een plaats vlakbij de uitgang of op het terras, zodat jullie de drankjes kunnen laten staan en jullie gaan onopgemerkt weer kunnen vertrekken. Als je aan de bar zit, verzint van te voren een smoes zodat jullie de bar kunnen verlaten zonder iets van het bier te drinken (doe bijvoorbeeld alsof je wordt gebeld; en dat je voor een noodgeval naar huis/naar de tent moet).

Wat te doen als....

... je de camping niet op mag.

- "We brengen een bezoek aan iemand." (1)
- "We zijn zo weer terug, we willen alleen wat te drinken kopen". (3)
- "We wisten niet dat we die bij ons moesten hebben." (4)
- "We willen graag even rondkijken, aangezien we hier een vakantie willen boeken." (2)

... je de winkel/bar niet binnen mag.

- "We brengen een bezoek aan iemand, vandaar dat we hier niet geregistreerd staan".
- "We willen alleen wat te drinken kopen voor onderweg."
- "We wisten niet dat je hier een pasje nodig had."

... de verkoper argwanend wordt.

- Blijf vriendelijk en beleefd.
- Ontken dat je bezig bent voor een onderzoek.
- Blijf desnoods bij de aankoop van alleen chips/drop.

... de verkoop door lijkt te gaan.

- Doe alsof je alleen genoeg geld bij je hebt voor de zak chips.
- Zeg dat je je portemonnee bent vergeten.